

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Orator Christianvs Caroli Regii E Societate Iesv

Reggio, Carlo

Romæ, 1612

Aliæ notæ veræ, seu corruptæ eloquentiæ. cap. 11.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68672](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68672)

Est igitur diligenter cavendum, ut id fiat in delectatis styli oratorij, quod fit in ceteris instrumentis; prima instrumenti virtus est utilitas. Deinde si aliquis decor accedat, non reprehenditur, modo intra fines consistat; modestus gladius non ille melior, qui ex pretiosiore materia constatus sit, sed qui acutioremp ac firmiorem aciem habeat. Item calamus non ex venustate, sed ex usu estimatur. Quare cum finis oratoris, & eloquentiæ sit doctrina & motus ad virtutis disciplinam, ille erit melior sermo, ac laudabilior, qui hoc efficacius præstabit. Denique qui cum sonitu præterfluit, & nihil aut parum in auditorum animis relinquit, quantumvis dum auditur, demulceat, adulterinus est, qui multa relinquit meditanda, multa quorum tenax memoria maneat, ille est verus ac probus.

Corrupta eloquentia est, que accedit ad poeticum stylum.

4. de Doctr. Chr. 6. 14.

Alia nota vera seu corruptæ Eloquentiæ in Cap. XI.

Inter indicia corruptæ eloquentiæ illud est primum, cum eloquutio poetica est, proque usu vocum proprio, descriptiones, & periphrales fiunt, que ineptè inculcentur, potest quidem, etiam nimia brevitate, & obscuritate sententiarum, vitari eloquentia, sed de hoc vitio minus agimus, quia nostris temporibus, non facile quempiam laborare eo videmus. In alteram vero partem, non raro peccatur, & abundant multorum conciones, huiusmodi poeticarum descriptionum, qui dicere eloquenter se putant. Affert Sanctus Augustinus exemplum huius vitij ex Epistola Sancti Cypriani, dum ait, petamus hanc sedem, dant secessum vicina secreta, ubi dum erratici, palmitum lapsus pendulis nexibus per arundines balteas repunt, viteam porticum frondea tecta faciunt. Et subiicit Augustinus non dicuntur ista nisi mirabiliter affluentissima fecunditate, sed profusione nimia, gratitati displicent. Unde nos intelligimus circumlocutiones nominum communiter vsitatorum, & poeticas periphrales, quales in hoc exemplo ponuntur, a gravitate, & modestia christiana abhorrere. Illud etiam in sententijs iudicandis, est utile eiusdem S. Augustini exemplum, qui de suarum confessionum libris loquens dixerat in quarto libro; Cum de amici mortè animi mei miseriam confiterer dicens, quod anima mea, vna quodammodo facta fuerat ex duabus, & ideo fortè mori metuebam, (inquit) ne totus ille moreretur, què multum amaveram, quæ mihi quasi declamatio levis non gravis cōfessio videtur, quamvis utcumq;

Corrupta eloquentia est, que accedit ad poeticum stylum.

4. de Doctr. Chr. 6. 14.

Retract. lib. 2. c. 6.

temperata sit hæc ineptia; in eo, quod additum est, forte sint hæc, pro norma nostro oratori, ut sententias verè agentium, a declamationum distinguat ineptijs. Pro iudicio etiam non bonæ eloquentiæ habeat, cum laudatur, ab ignavis, præsertimque ab ijs, qui eodem genere dicendi libenter vtuntur, idque maxime, si & illi putentur à sapientibus leuiore.

Reprehendus qui delectatur leuiores Eloquentie libris.

Præterea quis poterit intelligere, qualis eloquentia sua sit, ex authoribus quibus maxime delectatur, qui si communi opinione grauium virorum eloquentia non bona vtuntur, velimenter suam quoque suspectam habeat. Ad hæc, qui cupit cognoscere, an laudabili dicendi genere vtatur, præter alia quæ dixi argumenta, diligenter expendat singula, quæ in conuersione dicit. Quod si ostentationem, & iactantiam irrepere sentiat, voluntatem populo placendi, in dicendi modo, persuadeat etiam eloquentiam suam vitari, nam tota dicendi corruptela ex ijs orta est fontibus. Simplex videtur præceptum, quod mox addam, sed plenum est pondere. Considera in sententiarum genere, totaque ratione dicendi, melior ne sit talium vsus rerum, an contemptus, Nam vt in pecunia, vestium cultu epulis, & id genus alijs, potior est contemptus talium rerum, & laudabilior apud Deum quam vsus, Ita in eloquentia quædam est, quod laudabilius, & cum maiori merito est contemnere, quam sequi, cura igitur, vt id sequaris, quod non fuerit melius omisisse.

Iudicio superiorum adherendum.

Superest vltima, & quidem certissima regula, ea est sententia bonorum virorum rectè iudicantium, præsertim Præsidum & superiorum. Si fideles amici, ac prudentes, verèque Deo spiritu imbuti, iudicent idoneum dicendi genus esse, quo vtaris, ac præsertim consentiat fructus auditorum, quieta sit conscientia, & alacriter in nomine Domini, opus prosequere, tantoque magis, si id ipsum legitimi superiores sentiant. Verum, si his aliter videatur, & fructus non appareat maximus, mentinuitur prudentiæ suæ, sciatque reum se omnium fore carum animarum, quas recta monita sequendo, Christo lucrari potuisset. Et quamquam difficile est, dicendi viam ingredi, & uersam ab ea, quam indoles & ingenium amet, tamen in re tanti momenti, præferat superiorum sententiam suam, & speret hæc summissione, & obedientia, multum se apud Deum, tum sibi, tum proximis lucraturum, tantoque vberius cælestem affirmaram opem, ex qua omnino fructus pendet animarum, nã quamcumque hominum sapientia cassa est, nisi diuina aspiraret, autem pullat.

pulsat orator, corda aperit Deus, frustra ille foris strepit, nisi intus hic persuadeat.

Illud etiam hic placet addere, ne facile damnemus qui aliter dicunt quam, nos dicamus. Formam quidem unicam esse, perfecti oratoris prestantissimam scimus, quae accommodans, rebus orationem variat eam; nunc tenuiora summissè, nunc modica temperatè, nunc grandia grauius efferens, docetque planè, suauiter tenet, vehementer commouet concionem: Tamen alios etiam esse, qui benè, & sapienter dicant, quamuis non eodem, quo alij, modo, dicunt, nec statim reprehendèdos, quibus eloquentia, felici quodam torrente fluit, si tamen fructus existat, sine quo frustra tempus teritur. Nec alios sicciores, qui tamen solent vibrare, quadam acria dicta, & quasi pugniuculos auditorum animis infigere. Quippè hominum ingenia varia sunt, non idem omnium patitur valetudo, non corporis constitutio, non firmitas vocis, aut laterum, quare idem ab omnibus exigere, ineptum esset. Sed quoniam notas veræ falsæque eloquentiæ tradidimus, indicemus in extrema hac prolusione, quid possit ad rectam ineundam viam, præsidio esse.

Non facile quisquam est demmandus.

Adiumenta ad veram Eloquentiam. Cap. XII.

Notandum principio est, oratori semper ante oculos, habendum finem, propter quem dicit, neque hunc simpliciter spectari debere, sed relatum ad certas personas, apud quas dicendum est, nam alijs locis, alijs congruunt eloquentiæ formæ; verumque oratoris opus est, vt dicat aptè ad persuasionem illorum, quos alloquitur. Quare necesse est considerare, quid valeat hoc loco, hoc tempore, in hac materia, apud hos auditores; in eoque totam vim artis Plato reponit, vt orator qui non operarius quidam futurus sit, sed verè artifex cognita natura animi humani, & voluntatis, & motuum, & rerum atque Enthimematum, quibus vnusquisque commoueri, & persuaderi possit, scienter adhibeat ea præsidia, quæ nouit valere ad id efficiendum, quod ipse intendit; Hoc pacto si quis concionem instruat, & expendat quid maximè his, & hoc tempore, & ad animæ salutem conducatur, quemadmodum Medicus, medicamenta propria, cuique pro morbi, & ægroti conditione præferat, non difficile dicendi genus verum, & efficax adhibebit. Proderit quoque multum, vt concionator excitet in se studium, quam flagrantissimum animarum, & existimet causam non-

In Phædra.

Finis persuasionis & persuasionis considerandæ.

Zelus animarum.

